

HISTORIE A VÝVOJ SKLÁŘSTVÍ V KAMENICKÉM ŠENOVĚ

Vývoj skláren Adolf Rückl, Bratři Jílkové a Štěpán Hrdina
na pozadí historických událostí první poloviny 20. století

Tereza Pištorová
terinka.pf@seznam.cz
Arcibiskupské gymnázium
Korunní 2, Praha 2
VII. B
2008/2009

Motto: Glass is water which has stopped to please human eye...

Obsah

1. Úvod.....	4
2. Počátky.....	5
3. I. světová válka.....	7
4. Hospodářská krize.....	7
5. Okupace a II. světová válka.....	10
6. Osvobození a poválečný vývoj.....	11
7. Znárodnění.....	12
8. Odsun obyvatel německé národnosti.....	13
9. Němci a Češi v Kamenickém Šenově.....	14
10. Vývoj po roce 1948.....	15
11. Současnost.....	16
12. Závěr.....	17
13. Resümee.....	18
14. Seznam použité literatury a pramenů.....	19
15. Seznam příloh.....	20
16. Přílohy.....	21

1. Úvod

Jako téma své seminární práce pro školní rok 2008/2009 na Arcibiskupském gymnáziu jsem si vybrala historii a vývoj sklářství v Kamenickém Šenově a okolí s důrazem na vývoj skláren Adolf Rückl, Bratři Jílkové a Štěpán Hrdina na pozadí historických událostí první poloviny 20. století. Rozhodla jsem se takto, protože do této oblasti v severních Čechách sahají mé kořeny, jelikož mí předci skláři přišli na sklonku 19. století do Kamenického Šenova, kde pak pomáhali vytvořit ze sklářství prosperující odvětví průmyslu. Dalším důvodem je i můj zájem o 20. století vůbec. S touto seminární prací jsem se rozhodla zúčastnit se mezinárodní dějepisné soutěže Eustory. Téma letošního ročníku, které zní „Zastavený čas. Příběh fotografie“, mě velmi zaujalo. Při pohledu na fotografie skláren z rodinného archivu uvažuji, kolik asi práce, úsilí a námahy stálo skláře vybudovat odvětví průmyslu, které po celém světě vždy budilo zasloužený ohlas. Titulní fotografie této práce ve mě vyvolala mnoho otázek, na které již díky této práci znám odpovědi.

Na pozadí historických událostí chci v této práci nastínit vznik a vývoj sklářství v Kamenickém Šenově a ukázat, jak bylo ovlivněno blízkostí německých hranic, první i druhou světovou válkou, hospodářskou krizí ve třicátých letech, okupací, vznikem Protektorátu Čechy a Morava, odsunem německých obyvatel a nakonec zestátněním v roce 1945. Většinu pramenů mé práce tvoří dokumenty z rodinného archivu, které jsem našla na půdě domu zakladatelů a bývalých majitelů skláren na Kamenickošenovsku a jejich potomků, tedy i mé babičky a mého otce. Dalším pramenem byly knihy o sklářství, kronika rodiny Jílkovy a vyprávění mé babičky Evy Pištorové, rozené Jindrové. Tímto jí velice děkuji, stejně jako panu Petrovi Čechovi za zapůjčení rodinné kroniky.

O českém sklářství, které má ve světě zvučné jméno a proslulo výrobou lustrů, broušeného a jinak upravovaného dekoračního a užitkového skla, se v dnešní době mluví spíše jen v negativním slova smyslu v souvislosti s finanční krizí a propouštěním zaměstnanců skláren. Ve své seminární práci bych chtěla ukázat, že české sklářství má dlouhou tradici a vždy přinášelo dobré výsledky, které šířily slávu českého sklářství ve světě. Na druhou stranu bych ale chtěla zdůraznit, že práce ve sklárnách nebyla vždy procházkou růžovou zahradou a úspěchy střídaly krize.

...

...

4. Hospodářská krize

Po krátké poválečné konjunktúře postihla všechny vyspělé průmyslové státy světa po burzovním krachu v New Yorku hospodářská krize v letech 1929 – 1936. Krize v nebyvale velké míře zasáhla i český sklářský průmysl, který byl převážně zaměřen na export (ze 70 %). Vysazovaly se směny, výroba byla omezená na 5, 4 až 3 směny v týdnu, docházelo k výhasům pecí v hutích, propouštění zaměstnanců a někde i k zastavení výroby.

Počet závodů a zaměstnaných dělníků ve sklárnách v ČSR

Odvětví	1919		1927		1937	
	Počet závodů	Počet dělníků	Počet závodů	Počet dělníků	Počet závodů	Počet dělníků
Duté sklo	84	32 000	68	28 000	43	22 000
Celkem sklárny*	134	45 500	94	38 700	65	30 600
Celkem skl. průmysl**	871	120 600	871	106 000	688	90 500

* výroba všech druhů skla – duté, tabulové, zrcadlové, lité, tyčové, lahvové, baňky na žárovky

** sklárny, rafinérie skla a tavírny a zušlechťovny jablonecké bižuterie

Z uvedené tabulky je vidět, že od roku 1919 do roku 1937 se zmenšil počet pracujících skláren o 69 závodů. Počet sklářských dělníků ve sklářském továrním průmyslu se snížil mezi lety 1919 a 1937 o 14 900 osob. *Úbytek závodů v továrním průmyslu sklářském, jakož i počet zaměstnaných osob v tak značném počtu lze přičítati jednak koncentraci, racionalisaci a mechanisaci výroby, jakož i dlouholeté hospodářské krizi, již byl zejména náš sklářský průmysl, odkázaný ze 70 % na zahraniční trhy, postižen nejvíce.*¹

Důsledky hospodářské krize lze dobře vidět i v datech o odbytu skla na tuzemském a zahraničním trhu, které vykazovaly značné výkyvy. Odbyt na tuzemském trhu činil v době mimo krizi 300 000 000 Kč. Během krize nedosahoval ani poloviny této částky. Zahraniční trh byl postižen ještě více. Od roku 1919 do roku 1937 bylo vyvezeno do zahraničí skla za více než 21 000 000 000 Kč. Průměrně ročně tedy za jednu miliardu Kč. Krize způsobila značné výkyvy. Nejhorším rokem, co se týče vývozu skla z ČSR, byl rok 1933...

¹ Referát pro Sbor pro sklářskou výrobu. – Schůze 13. prosince 1937, Stanovisko sklářského dělnictva k nynějším poměrům ve sklářském průmyslu v Československé republice